

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețului

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăuntrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său 11 franci; — numerii singuratice se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se platesc pe serie sau linia, cu litere merute garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la adouă și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai ușoru prin asemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 40.

Sibiu, 19/31 Maiu 1879.

Anulu II.

Cuventarea

Ilustratiei Sale episcopului Dr. Victoru Mihalyi de Apsia tinuta în casa Magnatiloru la 13 Maiu 1879 cu ocaziunea desbaterei proiectulu pentru introducerea limbii magiare că studiu obligatu în toate școlile populare.

Déca cu ocaziunea presenta indresnescu a-mi redică cuventulu, si cu umilita reverintia a vorbi la obiectulu de sub întrebare: o facu acésta din motivulu, pentru-ca în Ungari'a caus'a invetiamentulu elementaru alu poporulu, în mare parte se misica inca totu în sfer'a de activitate a auctoritatiloru bisericesci. Éra proiectulu de lege admisu la pertractare, fiindu destinatu numai pentru una parte a cetatieniloru din patri'a, deosebitu atinge mai de aprópe interesele de viétia și venitoriulu Diecesei romanesci gr.-catholice a Lugosiului, concredite grigei mele.

Se-mi fia deci iertatu si mie, care nu numai cá archipastoriulu acelei diecese am aci dreptulu de sessiune si de votu, dar' totuodata sunt si partasiu responsabilitatii ce apésa câte unulu pre membrii acestei inalte case legislative pentru decisiunile aceleia, se'mi fia dicu iertatu si mie a luá mai de aprópe în consideratiune proiectulu de lege de sub pertractare din nescari puncte de vedere curgátore din insasi natur'a lucrulu, cari pâna acuma în mare parte nu fura atinse, si prin acésta a-mi motivá dupa potintia votulu. (Se audimu!)

Nu va fi scapatu din atentiunea inaltei case cestiunea cea momentósa a secolulu nostru, carea pre campulu pedagogiei tine în ocupatiune mintea celoru mai eminenti barbati de specialitate, întielegu: teori'a despre deobligamentulu universalu, despre manipularea si despre mesur'a estinderei a invetiamentulu elementaru alu poporulu, carea teori'a în luptele neincetate ale societatiei crestinesci cu contrarii ei de tóte adumbramintele, formédia una linia principale de conflictu, unde chiaru si în dilele nóstre ambe partile se nevoiescu cu o venjosime perseveranta a ascurá causei loru invingerea si ocuparea, si acésta este presiunea acea a relatiuniloru sub carea si o parte si alta staruiesce a salvá ce se póte.

Legislatiunea Ungariei Ilustrii Domni Magnati! în art. XXXVIII din anulu 1868 ce e dreptu, în privinti'a acésta a luatu positiune, candu a edisu obligamentulu universalu alu invetiamentulu elementaru alu poporulu; inse legislatiunea acésta în spiritulu crestinescu alu trecutulu ei, si în consecintia cu sine insasi a ajutatulu la valóre si acea coprindere, cá invetiamentulu elementaru alu poporulu în prim'a linia se tine de sfer'a de dreptu a poterei parintesti si numai defectele acesteia sunt chiamate în linia a dou'a a le suplini la dorinti'a parintiloru comun'a ori confessiunea prin intrevinerea loru; éra amesteculu poterei de statu în caus'a acésta, pre langa deprinderea dreptulu de suprem'a inspectiune, numai într'a trei'a linia se póte pretinde, si érași numai spre ajutorarea parintiloru.

Dreptu acea, legea atinsa a lasatu în liber'a detiermurire a parintiloru a mediuloci instructiunea elementara a prunciloru sei a casa, în școle private ori publice, în școle populare de reuniuni ori confessionale, în comunali ori de statu, în institute populare elementare ori superióre. Si cu dreptu! De órece inalta legislatiune si-a recunoscutu de problema principala respectarea cuvenita a unuia dintre cele mai sante drepturi omenesci, a dreptulu de parinte. A preceptulu, cá dreptulu acesta ar fi fostu atinsu în modulu celu mai simtitu, decumvá prin instructiunea elementara de acésta ori de acea natura inpusa parintiloru, acestia întru desvoltarea intelectualu a prunciloru sei ar' fi inpedecati a infatiosia si óresicum a reproduce spiritulu si inteliginti'a loru propria, si spre glorificarea Creatórelui a continuá intrensi bunel insusiri spirituale, cu natur'a credite si de cátra parinti.

Asia e! întru întieptiunea legislatiunei Ungariei s'a infrantu reversarea, carea se nevoiesce

a de josi demnitatea parintésca prin aceea, cá ii considera cá pre nascétorii numai a unei fiintie organice, éra nu a unei fiintie omenesci perfectibile, provideute cu facultatile mintiei si a vointiei libere. Acésta legislatiune nu a concesu aceea, cá în secolulu acesta luminatu între popóra crestine, cari se bucura de drepturi si de libertate se se netediésca calea la inpamentenirea educatiunei spartane, celei restringátorie si deslegátorie a tóta legatur'a de familia.

Principiele cele mai elementare ale pedagogiei semnalédia fapt'a: cum-ca baiatul întru inceputu cugeta esentialminte asia, cá instrumentulu inteligentiei parintiloru; — elu nu e capace a cugetá fara de idei metafisice si morale, e incapace de a avé idei de aceste fara limba, éra a grai numai asia incepe, déca în cerculu familiei parintii, si osebitu mam'a s'a staruiesce a desvoltá în densulu facultatea intelectualu; — deci grigea si ostene'l'a parintésca pune temeiulu educatiunei si instructiunei baiatulu. — Preste temeiulu acesta a zidi mai de parte, vá se dica a desteptá prin exercitii verbali si intelectuali facultatile cele fragede ale baiatulu, si a'lu introduce pre acelu în castigarea de cunoscintie necesarie si folosítore, spre acestea este chiamatu invetiamentulu elementaru alu poporulu.

Spre a ascurá rezultatulu în acésta privintia §. 58 alu art. XXXVIII din 1868 sustienú si dupa dreptu pastra nevetematu principiulu celu singuru conducétoriu la scopu, cá adeca în scól'a populare elementara fiacare scolariu se primésca instructiune în limb'a s'a materna; pentru-ca legislatiunea ungarésca cu întieptiune a preceptulu, cá prunculu numai în limb'a s'a materna se póte ajutá prin exercitii verbali si intelectuali spre cugetare, si spre adaogerea cunoscintieloru sale.

La din contra, déca prunculu în scól'a elementara instructiunea o asculta într'o limba lui necunoscuta, în locu se fia în stare a inaintá, se aflá respinsu la acelu momentu alu desvoltarei sale, candu mai antaiu incepuse a pronuciá cuvinte.

Acésta întieptiunea a legiei în asemenea modu corespondiatória postulatelu dreptulu naturalu si alu pedagogiei, unele organe prea zelante au socotitu a-o poté delaturá, cari, cá se me restringu numai la teritoriulu diecesei Lugosiului, causei invetiamentulu poporulu elementaru prin aceea au crediutu a-i ajutá, cá în comune curatu romanesci, ori în comune de acele mestecate, unde partea precumpanitóre a locuitoriloru o formédia romanii, au aplicatu docenti de aceia, cari insii necunoscéndu limb'a romana, cu atátu mai pucinu sunt în stare în acésta limba a invetiá pre altú.

Organele respective pre ce cale sunt în stare a legitimá una atare delaturare a legiei, acésta a-o cercá mai de aprópe, nu-mi este voi'a; — presentarea acestui proiectu de lege si admiterea lui la pertractare póte servi spre liniscirea acelor organe; pentrucu densii, ce e dreptu, pre cont'a legiei sanctionate, inse numai anticipandu au executatu în tóta estinderea s'a aceea ce proiectulu de lege treptatu doresce se-o ajunga pre calea s'a, dispunéndu cá în scól'a populare de es. scolariulu romanu nu numai în limb'a s'a materna se primésca instructiune.

Cu de adinsulu dicu acésta, de órece proiectulu de lege nici cu unu cuventu nu atinge, cá în ce limba are se fia compusu manualulu din care pruncii scolari voru se invetie limb'a magiara? Adevératu cá nici aceea nu se dice, cá din manualu compusu în limb'a magiara; dara e de comunu cunoscutu, cá dupa postulatele de adi ale metodei în școlele populare elementare nu este iertatu a dá scolariulu în mana gramatica sistematica nici chiaru atunci, candu-i se propune în limb'a lui materna, ci si regulele limbii materne are se-le invetie scolariulu prin exercitii verbale si întielesuale, prin cetitu si scrisu, prin memorisare, si sub astfelu de deprinderi are docentele se esplice scolariulu una sau alta regula principala a gramaticii. — De unde apriatu se vede, cá acestu proiectu legea XXXVIII din 1868 dupa sustare de 10 ani o modifica în una din cele mai esentiale dispositiuni, anume cu

privire la limb'a de propunere, carea e mediuloci-tória principala a ori carei instructiuni, si mai numai singurulu vehiculu alu invetiamentulu poporulu.

Dupa parerea mea, Ilustrii Domni Magnati! nu tóta inchipuirea de negrigire, nici tóta aparinti'a de inaintare sau de coregere este caus'a suficiența spre a schimbá legile, — pentru ca întieptiesce e cu placere a sci, cá legea din usulu vietiei practice isi inprumuta parte mare a poterei sale, dove-direa ponderósa cá corespunde scopulu, si influinti'a cea mare preste dispositiunile ce si-le face faste cine în interesulu seu. — Éra legea adusa în loculu aceleia la inceputu chiaru si pentru noutatea ei are se contedie la mai pucina reverintia, din lips'a de experimentu si în privinti'a utilitatii este mai indoiósa, si probabilminte vá fi daunósa mai multora din societate, întru-cátu va nimici asteptarile loru îndreptatite, pre securitatea caroru asteptari se întemeiédia în mare parte bunastarea sociala.

Deci schimbarea legiloru cam de comunu e o întreprindere periculósa, macaru cá aorea este necesaria; pentru aceea necesitatea modificarii acelor'a, supunendu dreptatea loru de ambe partile, totudéuna aterna dela comparatiunea ce se face de o parte între folósele sperate ale legiei noue, de alta parte între nesecuritatea acelor folóse, si scadiementulu de reverintia si de certitudine care neaparatu urmédia din abrogarea legiei precedente.

Spre scopulu acestei comparatiuni se-mi fia concesu înainte de tóte a observá, cá nu tóte dispositiunile acestui proiectu de lege se potu conciliá cu postulatele echitatiei, candu de es. în §. 3 docentelu esitu din Preparandia ori aplicatu în statiune dela anulu 1872 încóce i-inpune o sarcina grea, cum este a propune în scól'a elementara o limba invetiaceiloru necunoscuta; fara cá inalt'a legislatiune mai înainte se se ingrigésca, sau cá dupa starea finantiala a tieiei si cea materiala a poporulu preste totu, se fia în stare a se ingrigi, cá docentii aceia celu pucinu se fia dotati de suferitu, si astfelu se se faca partasi, ori carei remuneratiuni coresponditóre pentru ostene'l'a ce voru avea de a-si adaoge în gradu notabilu.

A fara de aceea pucinu echitabila e dispositiunea coprinsa în §. 4 alu acestui proiectu de lege, candu pentru școlele elementare populare a unei parti notabile din tieira, precie cu unu greu obiectu de propunere mai multu, decâtu câte au fostu obligátore pâna aci în acele școle populare, si câte voru fi si pre venitoriu obligátore în școlele populare ale celeilalte parti din tieira; si prin acésta pâna candu una parte a cetatieniloru si în venitoriu în limb'a s'a materna se va inpartasi de intrég'a estensiune a beneficiulu invetiamentulu poporulu elementaru; pâna atunci cealalta parte a cetatieniloru patriei de beneficiile invetiamentulu elementaru neinpeditu se va potea inpartasi numai în acea mesura, care a prin numerulu óreloru din instructiunea ce se vá esmite pentru esecutarea legiei se va reservá pentru instructiunea în limb'a materna; — éra castigarea manualeloru de invetiamentu va costá spese îndouite.

Din aceste motive dupa umilit'a mea parere, acestu proiectu de lege se vede a fi aptu spre aceea, cá se instreinedie pre cei de tréba studenti romani dela pasirea la carier'a de docenti ai școliloru populare, — dar' deodata se sparie si pre parinti dela tramitarea la scóla a prunciloru obligati la frecventare prin aceea, cá pre baietii loru fragedi, cari si de altmintrelea cu anevoia se potu indulci la scóla, ingreunandu-i în modu notabilu, pre simtite amortieste cursulu instructiunei, si risca succesulu invetiamentulu în limb'a materna.

Prin ce cu anevoia se va poté incungiuirá, cá în urm'a esecutarii acestei legi, numerulu prunciloru frecventatori de scóla, procentulu loru si altcum cu multa truda eluptatu, în scurtu tempu se nu scada pre alocurea în modu notabilu.

Mai incolo nu se póte trece cu vederea Ilustrii Domni Magnati! natur'a obiectulu de invetiamentu, care în întielesulu acestui proiectu de lege va se

se impuna scóleloru poporale, care obiectu nu se restringe între marginele unei anumite detiermurite cunoscintia de specialitate, ci e una limba viua, limb'a legalminte oficiala a puterii de stat, carea dupa modest'a mea parere, numai asia se pôte propune cu succesu, decumva aceea se estinde si inbratiosiedia mai tóte obiectele de invetiamentu, cari sunt prescrite pentru ajungerea scopuriloru scóleloru elementare poporale.

Spre dovedirea asertiunei mele, se-mi fia concesu a aruncá una privire in planulu de invetiamentu pentru scólele poporale elementare, prescrite cu ordinatiunea In. Ministeriu reg. ung. de culte si de instructiune publica de d-tulu 26 Augustu 1877 Nr. 21678, care planu e compus dupa tóte regulele metodice. La pag. 4 a aceluia se dice, cá „de centru alu instructiunei in scóla poporale elementara servesce limb'a,“ — mai incolo: „scopulu instructiunei gramaticale in scóla elementare poporale este: cá prunculu se scia grai séu a-si propune cugetele sale curatu, limpede, si cu accentuare naturale.“

„Scopulu acesta nu se pôte ajunge singuru numai cu propunerea gramaticai stensu luate, ci spre acésta e de lipsa a intrebuintia fiaste carele dintre obiectele de invetiamentu. — Intre celelalte obiecte de invetiamentu, mai acomodat se potu folosi cá midiolóce ale acestei instructiuni esercitiile verbali si intelectuali, scrisulu si cetitulu.“

Mai in colo la pagin'a 12 in privinti'a gramaticai magiare se dice: „Castigare cunoscintieloru gramaticale necesare pentru invetiamentu scólei elementare, osebitu inse pentru scolariulu dela scóla poporala se pôte impreună cu propunerea celorualte obiecte de invetiamentu, si precum s'a aretatu mai susu, cu deprinderea in cetitu si scrisu, — si tóte câte sunt de lipsa a sci din acestu obiectu de invetiamentu pre acestu gradu alu instructiunei, dupa modulu acesta se potu invetiá cu mai multu rezultatu.“

Éra la pagin'a 34 cu privire la planulu generalu alu óreloru se prescrie: „Intre obiectele de invetiamentu mai multu tempu este de a se destiná pentru cetitu si scrisu, pentru limb'a materna si pentru aritmetica. — Celelalte obiecte de invetiamentu, mai alesu in scólele poporale nedespartite, se potu invetiá prin cetirea cartiloru de lectura cu ajutoriulu lecturorulu.“ (Va urmá.)

Reflecsiuni asupra situatiunei interne a monarchiei austro-ungare.

Suprindietóre si neasteptata a fostu pentru toti publicarea decretulu imperatescu, prin care s'au scrisu nouele alegeri, indata si nemidiulocitu dupa disolvarea parlamentulu austriacu din Vien'a. Alegerile se voru face in decursulu jumetatiei a doua a lui Junie asia, ca pe la 15 Juliu ele voru trebui se fia terminate.

In urm'a acestei intetiri, dejá au si inceputu a se constitui comitetele electorale atatu in capital'a austriaca, catu si in provinciile care isi tramitu representatii in acelu parlamentu.

Déca ne vomu aduce aminte de anarchi'a si confusiunea ce a domnit in sinulu partidei asia dise „fidela constitutiunei“, cu deosebire de candu cu espeditiunea bosniaca, apoi vomu intielege prea lesne nemultumirea si iritatiunea ce a produsu între nemtii centralisti si anti-aneccionisti precipitata escriere a noueloru alegeri. Acésta partida, care a terorizatu in decursu de 13 ani parlamentulu austriacu si ministerele ce s'au succedut dela 1867 incóce, care fiindu la putere s'au aratatu netoleranta si au brutalizatu nationalitatile negermane in modulu celu mai neomenosu, care au explotatu finantiele statulu numai in favorulu si beneficiulu elementulu germanu si jidanu, acea partida acarei conducetori sunt d-nii Herbst si Giskra, astadi este desmembrata, desorganizata si discreditata, din cauza ca programulu ei politicu a devenitu o anomalia si unu anacronismu, atata fatia cu situatiunea interna catu si esterna a monarchiei.

Uninduse si pactandu in urm'a catastrofei dela Sadowa, centralistii „fideli constitutiunei“ au incheiatu cu ungurii acelu pactu, pe care ilu cunóscemu subt numirea de dualismu, in puterea caruia nemtii si ungurii inpartira fratieste, dar' nu prea omeneste, hegemoni'a asupra celoru-lalte nationalitati din care se compune acésta monarchi'a poliglota, acarei basa istorica si firésca a existentiei sale a fostu si nu pôte fi alta, decatu respectarea si egala indreptare a tuturor factoriloru si individualitatiloru nationale.

Lasandu pe séma istoriei inregistrarea aceloru fase prin care a trecut politic'a dualistica, vomu

constatá aci, ca partid'a nemtiloru centralisti avu aceeași sörte cá si partid'a centralistiloru din Ungari'a, cunoscuta subt numirea de „partid'a deakista,“ ea adeca se consuma prin sine insasi si a fostu desfiintata prin insusi consecintiele politice sale.

Caracteristicu pentru situatiunea parlamentara din Austri'a propria este ca: in tempu ce in Ungari'a partidei deakiste i-a urnatu aceea a „tigriilor“ numita si tizaista, ce pe catu dura domni'a aceleia se aflase in opozitiune, in Austri'a din contra, fosta majoritate gubernamentalá a trecut in opozitiune, éra opozitiunea cá minoritate s'a facutu gubernamentalá, asia ca ministeriulu austriacu in tempulu din urma a gubernatu cu ajutoriulu minoritatii si cu elementele malcontente din majoritatea de odinóra, ceea ce éra o satira asupra parlamentarismulu adeveratu constitutionalu.

Érá deci de doritu cá acésta stare nesametósá si nerationala a lucrurilor se incetiedie catu mai curendu, facendu locu unui parlamentu care se fia adeverata espressione a poporatiuniloru austriace.

Cabinetulu austriacu actualu se pare, ca a primitu asupra'si acea missiune dificila, de a inpacá pe boemii cu nemtii si a'si creá astfelu o majoritate parlamentara mai compacta, mai pucinu siovaitóre si cu multu mai pucinu rabulistica si netoleranta, decatu cum fu aceea a parlamentulu espiratu.

Avemu fórté mare interesu cá se urmarimu cu atentiune viua cele ce se petrecu in Austri'a si se dorimu, cá nouele alegeri se contribue la consolidarea si stabilirea definitiva a unei politice de reconciliare, pentru ca ea nu va intardiá a influentiá in modu favorabilu si asupra situatiunei incordate si neamicabile ce domneste între nationalitatile de dincóce de Leita.

Venturile cá si tempulu este schimbaciosu, dar' nemica nu este mai schimbaciosu pe pamentu, decatu cum sunt capritiile unei femei resfatiate. Adesea politic'a a fostu asemanata cu o astfelu de femeie capritiósá si resfatiata si, déca nu vomu fi prea rigurosi, apoi mai ca amu potea admite acésta asemanare, de si ce e dreptu, ea este cam arbitrara.

In tempulu din urma, monarchi'a austro-ungara a avutu se suferé fórté multu prin acele capritii neprecalculabile ale politicei guberneloru sale. A sositu inse acuma unu momentu gravu si decisivu, in care dinasthi'a si gubernelne trebuie se'si puna fara intardiere in modu fórté netedu si categoric intrebarea: déca voieste a fi séu nu? pentru ca eata ce alternativa le pune Dr. Rieger in numele natiunei boeme:

„Suntemu si voimu a remanea si a tinea cu Austri'a, dar' déca acésta ni se va face imposibile, atunci ne vomu vedea siliti a ne aruncá cu totul in bratiile slavismulu. Au deci se aléga.“ (On en a le choix.) Asia ne spune unu corespondentu din Prag'a alu lui „Pester Lloyd“, ca i-au vorbitu Dr. Rieger, barbatulu de incredere si conducetoriulu natiunei boeme, care astadi éra si ajunsu a fi una din somitatile situatiunei.

Ultimatulu acesta este de o inportantia sensationala, pentru ca prin elu, natiunea boema isi clarifica si isi defineste in modulu celu mai francu situatiunea sa, atátu fatia cu monarchi'a austro-ungara, câtu si fatia cu panslavismulu atátu de multu temutu.

Lumin'a s'a aprinsu si acum este tréb'a si datorinti'a acelora pentru cari s'au aprinsu, cá se védia cu o óra mai inainte chaoticulu abisu ce se intredeschide inaintea ochiloru loru visatori si in-pajangeniti.

Ungurii si nemtii voru face dar' fórté bine, cá se se trediesca in fine, se nu intinda córdele de pacientia ale nationalitatiloru pana la estremu, pentru ca si ei sciú, totu asia de bine cá si Europ'a intréga, ca in monarchi'a austro-ungara mai sunt inca si alte elemente, care aru potea invetiá dela boemi si luandu'si o copia de pe ultimatu loru se ii imitedie. Camilu.

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatulu Parteniu Cosma, tñutu in siedinti'a dela 5 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

Onorata casa!

Daca d-lu condeputatu Várady Gábor in vorbirea sa de alaltaeri s'a potutu considerá de indreptatitu a dice, cá elu atatu de consumata vede dejá cestiunea, érá argumentele celoru ce combatu proiectulu de lege atatu de resfrante, in catu nu afla nici o necesitate de a vorbi in meritulu lucrulu; cu atatu mai virtosu si cu dreptu cuventu o potu afirmá eu acésta, fatia de

apertorii proiectulu, care cutediu a me provocá la toti aceia, carii au asistatu la acésta lupta parlamentara — ca-ci cine n'a fostu aci nu o pôte cunósce, fiindu ea in afara sistematice ascunsa — se constatedie: déca in contra motiveloru acestoru serióse, logice, basate pe sciintia, cunoscintia profunda si adeveruri necontestabile s'au adusu contra-motive totu atatu de ponderóse? déca partea contraria a produsu mai multu cá frase mari rabulistiche, insinuari si suspicionari menite a face presiune asupra oratoriloru contrari?

Domniloru! Acolo, unde la desbaterea unui proiectu de lege referitoriu la instructiunea publica, unu Molnár Aladár, care pe acestu terenu este o auctoritate recunoscuta cu placere de ori si cine, — cá se dea gravitate cuvinteloru sale, afla de lipsa a dice, cá oratorii contrari numai pentru aceea combatu proiectulu, cá prin purtarea loru se'si castige vre'o trecere, (Molnár Aladár n'am disu!) ca-ci altumintrelea n'arú avé din ce traí; — argumentu, care e menitu a face presiune asupra loru, cá unele abusuri, referitóre la denumiri, se nu le nici atinga déca nu voru se fia suspicionati, cá prin aceia, voru se ajunga la vreunu postu.

Unde ministerulu de culte si ministrulu-presiedinte inca afla cu cale a se folosi in argumentarile loru de acésta maniera, si a dice: cá in contra proiectulu numai aceia sunt, cari se temu: cá 'si voru perde rolulu inaintea poporulu, care cunoscédu odata limb'a magiara, se va poté singuru intielege cu magiarii si nu va va mai avé lipsa de densii. Ba ministrulu de culte merge pana a insinúa: cá poporulu este bunu si voieste se-si insusiesca limb'a magiara, érá aceia cari vorbescu in contra proiectulu numai cá se-si ajunga scopurile loru individuale, nisuescu a'lu seduce.

Unde unu Várady Gábor, in locu de a vorbi la meritulu obiectulu se multumeste a insinúa agitatori.

Unde unu Ivánka Imre asemenea, in locu de a vorbi la obiectu, afla cu cale a pomeni de Daco-Romania, de o Serbia-mare pana la canalulu Bega etc. — nu se pôte dice on. casa! cá luptamu cu arme egale — cu argumente obiective.

Cu durere constatediu, cá respunsurile ce s'au datu argumenteloru cu cari s'au combatutu proiectulu, nu sunt demne de ponderositatea obiectulu ce se pertractédia.

On. casa! inainte de a intrá in meritulu causei, me simtu indatoratu a reflectá la unele observari a cator'va oratori precedenti.

O marturisescu sinceru, cá mie nu-mi place a vorbi in camera despre lucruri, cari s'au petrecutu afara de ea, si acésta trebuie se o constata si D-vóstru despre mine, care de candu am onórea a fi membru acestei case, de si mi-am ridicatu graiulu la mai multe cestiuni ponderóse, nici odata n'am amintitu asemenea lucruri; insa déca altii au aflatu cu cale a criticá aici lucruri cari s'au petrecutu afara de casa, datorinti'a mea este a reflectá si eu la ele, cu atatu mai virtosu, cá intr'o privintia persón'a mea inca este atinsa.

Incepu cu D-lu Várady Gábor, care, ce e dreptu nu a inceputu, ci a continuatu acésta maniera. D-sa a aflatu de bine a vorbi de misicamintele din Maramuresiu, si a se sili a combate cele descoperite ale d-lui Alexandru Romanu, cu privire la cunosctu'a adresa a Maramuresieniloru.

Nu-mi place a me amestecá in trebile casnice ale nimenui, nu sunt Maramuresianu si asia nici nu pretindu a sci tóte detalurile lucruriloru petrecute acolo; inse acele ce s'au publicatu prin diarie, le potu cunósce si eu, cá ori-care membru alu acestei case, si pe bas'a acestor'a cutediu a afirmá: cá d-lu Romanu, tóte acele ce le au disu au fostu indreptatitu a le dice chiaru decumva n'arú fi avutu scire de nimicu alt'a, decatu numai de ceea ce s'au publicatu prin jurnalele magiare.

Atitudinea jurnalorulu magiare in cestiunea acésta n'o potu numi de intielépta, ba din alu loru punctu de vedere au fostu chiar' fara tactu.

Sciú cu totii catu de mare meritu atribuiam ele din incidentulu acela organeloru din fruntea comitatulu. „Pesti Naplo“ pentru acelu actu patriotic, totu meritulu ilu atribuiá comitelui supremu si dicea: vedeti catu de intieptieste a lucratu gubernulu, candu au denumitu acolo pe Lonyai János de comite supremu? ca-ci lui i se pôte numai multumi, cá a fostu possibila o asemenea fapta patriotica in Maramuresiu!

Mai tardiu apoi alte foi totu meritulu l'au atribuitu acelei persóne, pentru care si d-lu Várady a aflatu cu cale a tinea aci unu panegiricu — vice-comitelui Mihalka, acariu actiune atatu de multu s'au apreciatu, in catu pentru fapt'a sa patriotica, mai multi membrii ai acestei case s'au aflatu indemnati ai tramite adresa de multumita.

Eu m'amu miratu de netactulu diaristice magiare fatia de acésta actiune, pe carea, trebuiá in interesulu celoru ce au inscenat'o se o retaca, si chiar' decumva noi afirmámu cele intemperate, se le nege; inse ea s'au laudatu cu ele, acuma dara se nu-i para reu, déca altii se folosescu de descoperirile ei.

D-lu Várady vorbeste de agitari si de agitatiuni intemperate in Maramuresiu. Da! e inca afirmu si constatediu acésta, chiar' din cuvintele D-sale, negú inse, ca in Maramuresiu aru fi fostu agitatiuni mai inainte.

Pe timpulu candu s'au dusu cunosctu'a deputatiune la Vien'a, dieces'a de care se tñe Maramuresiu érá o turma fara pastoriu, episcopulu loru n'a insotitu pe cialalti, in numele Maramuresieniloru nimene n'a vorbitu in contra proiectulu de lege, prin urmare: n'a potutu fi nici agitatiune, deci nici lipsa de contra-agitatie n'a fostu.

Agitatiunea inse s'a facutu atunci, candu la ordinu de susu au pornitu oficialii comitatulu din comuna in comuna, provocandu pe ómeni cá in interesulu loru se

subscrie o petițiune catra Maiestatea sa alu carui copinsu nici nu li se facea cunoscutu.

Din diarele romane — cari in acésta privintia celu pucinu atata credimentu merita catu si cele magiare — scimu apoi, cá o parte a celoru ce subscrisea adres'a Maramuresieniloru, prin alta adresa indreptata catra comitele supremu, cu rugarea: de a o inaintá si pre aceea M-Sa — a desavuat pe cea dintaiu, ce nu o cunósce, pentru care faptu inse s'au intentatu investigatiune in contra loru, si se urnarescu.

Decumva dara sunt agitatori in Maramuresiu, sunt aceia cari au pornitu agitatiunea oficioasa.

De altmintrelea adres'a Maramuresieniloru prin copinsuluseu dovedeste: cá nu este actu romanescu, dovedesce cá cine o a compusu n'a potutu fi romanu, ca-ci romanulu nu face negociu din patriotismu.

Romanulu cá omu lealu si francu se adresádia catra magiari cu sinceritate si cu barbatia, pentru cá si pe magiaru il considera de unu omu lealu, francu si sinceru; romanulu are curagiulu a spune ce voesce, si ce 'lu dóre, fara a cere cá pentru aceea se se remunere cu alt'a, de catu: se i se facea dreptate, se i se respectede convingerea si legea.

Inse aceia, cari au compusu numit'a adresa, cu tóte cá accentuédia si ei conservarea limbei si a nationalitatii, au aflu de lipsa a-si motivá incuviintiarea introducerei limbei magiare in scólele nemagiare — cu gratitudinea ce datoiescu statului pentru cá le sustine bisericile si scólele, — ceea ce fiindu disu intre parantedie — nici nu este exactu.

Totu asemenea patriotismu s'a manifestatu si in pasiulu episcopiloru rutheni, ca-ci abia se uscase negrel'a pre adres'a loru, candu aici in camera, cu ocaziunea desbaterii budgetului ministeriului de finantie, unu deputatu ruthenu ceru pentru rutheni bunuri de ale statului (voci: asta a fostu parerea lui individuala) dá! deputatulu Mocsáry Géza radicanu insemnatatea potriotica a actului episcopiloru rutheni fatia de atitudinea nepatriotica a episcopatului romanescu — a pretinsu cá: comuneloru ruthene din Ung, Beregh-Ugocia si Maramuresiu se li se esarendedie pre timp lungu bunuri de ale statului, ca-ci fara de acele nu sunt in stare de a trai (voci: dara nu le a capatatu!) Totu un'a! cererea insasi este caracteristica si dovedeste cum pricepe numitulu deputatu patriotismulu ruthenu!

Condeputatulu Várady, radicanu patriotismulu romaniloru din Maramuresiu dice: cá romanii de acolo nu sunt cá alti romani (Várady: n'am disu cá sunt cá alti romani!) V'ati provocatu la 1848 si ati disu cá: romanii din Maramuresiu n'au ascultat de emisarii veniti din Bucovina, Transilvania si alte parti, ci au luptatu cu magiarii pentru libertate. Eu cunoscu si alte comitate unde romanii in 1848 tocma asia si-au implinitu datorint'a loru patriotica cá si cei din Maramuresiu, dara pentru aceea nu se lauda cu ea, ca-ci pentru implinirea datorint'ei sale patriotice nimenea nu este in dreptu a asteptá remuneratiune.

De altmintrelea chiaru inpregiurarea, cá romanii Maramuresieni sunt atatu de buni patrioti — restórna si mai elatantu intentiunea acestui proiectu de lege.

Este lucrú cunoscutu, ca nobilitatea din Maramuresiu este aprópe esclusivu romana, nobilitatea nu s'a oferitu nimenui pentru fapte antipatriotice (voci in steng'a extrema: „dara nu“!) — Celu putinu, aceia cari o au capatatu in masse numai pentru fapte brave patriotice o au capatatu! (voci in steng'a extrema: „asta da“!).

Constatu dara, ca romanii din Maramuresiu de si n'au sciutu unguresce au potutu fi buni patrioti, si n'au avutu lipsa de aceea cá „cu limba magiara se li-se inplantesc patriotismulu“ precum pretinde dlu raportoru.

Dlul deputatu Ivánka Imre inca ii datoiescu cateva desluciri. Dice dlui intr'atele „se 'mi arate mie aceia, cari se plangu de apesari nationale din timpurile vechi sau presente, astfelu de legi, cari aru fi eschisu pre cineva dela eserciarea vre unui dreptu politicu, numai pentru ca elu se tinea de una séu alta nationalitate.“

Ei bine! eu sunt in stare d-le deputatu a-ti aratá nu un'a, ci unu siru lungu de legi de asta natura. Constitutiunea Transilvaniei, care in tóta lumea au fostu unica in felulu seu, erá basata pe natiuni si religiiuni recepte si numai aceia se poteau bucurá de drepturi politice, cari apartinú natiuniloru si religiiuniloru recepte.

Pe bas'a acestei constitutiuni, dela incheierea faimósei „*unio trium nationum*“ pana la 1848 maiortatea locuitoriloru Transilvaniei, — carea cu tóte acestea si astadi este maiortate, atatu cá natiune, catu si cá religione, a fostu eschisa dela folosirea drepturiloru politice. Acésta a fostu natiunea romana. Patru secolu au duratu acésta apesare, si nu e de multu de candu a incetat. Deci combaterea aceia, care vorbesce intr'unu tonu atatu de pretensivu, si nici atata nu cunósce, nu prea multu cumpanesce.

Dar' cu multa usiorintia au aflu cu cale d-lui a dá espressione si unei insinuari cu multu mai grave, candu dice: „eu bucorosu contribuescu la vindecarea adevatelor gravamine ale nationalitatiloru, inse dá ca vedu, cá la spatele acelora ni se infatisédia o Daco-Romani'a, sau o Serbia-mare pana la canalulu Beg'a etc. atunci spre realisarea acestoru scopuri se nu se céra ajutorulu magiariloru.“

On. casa! ar fi timpul, cá in privint'a frasei acesteia „Daco-Romani'a“ se ne lamurimu odata! Acésta este fantomulu cu care s'au dedatu unii a speria pe elementulu magiaru si pe gubernu.

Unu fantomu (mumus) inventatu nu de romani, ci de aceia, carii au interesu cá intre romani si magiari nici candu se nu se realisede o apropiere sincera, o incredere si in fratere adeverata. Se folosescu de elu aceia, cari traiescu

din elu, ca-ci sciú bine, cá in momentul candu n'ar mai avé efectu la magiari acésta spaima, ei nu numai cá 'si-ar perde rolulu, nu numai cá ar avé perderi morali, dar' chiar' si materiali.“

Si óre ce este propriaminte Daco-Romani'a? Este d-loru unu bagatelú, care numai atunci s'ar poté realisa: candu s'ar sterge de pe fati'a pamentului Russi'a, Turci'a, Greci'a, Serbi'a si Austro-Ungari'a; pentru cá numai in atatea staturi este respanditu elementulu romanu, care din ruinele acestora apoi s'ar ridicá, cá unu fenice, si ar intemeia Daco-Romani'a.

Eibine d-loru! credeti d-vóstra, cá unu romanu cu minte se aspire seriosu la realisarea acestei imposibilitati? Acésta este o utopia de o suta de ori mai mare, cá aceea ce se intentionédia prin aceia, cari fortiédia proiectulu de lege de pe tapetu, cá adeca: tóte popórale Ungariei se devina de o limba, si-nici acésta nu o crede nici unu omu seriosu. (Va urmá.)

Transilvania'a.

— Sibiiu. — (Dela sinodulu archidiecepsanu.)

(Urmare.)

— In Siedinti'a XII se pune la ordinea dilei alegerea membriloru in senatulu scolaru si celu epitropescu.

La apelulu nominalu respundu 45 deputati, maiortatea absoluta 23, doi deputati se abtinu dela votu si asia s'au datu 43 voturi.

Scrutinanduse voturile date pentru membrii din senatulu scolaru rezultatulu a fostu urmatorulu:

a) din cleru: Moise Toma a intr'unutu 42 voturi, Ioanu Papiu 41, Simionu Popescu 2 si Ioanu Boteanu 1; deci presidiulu declara de alesi membrii in senatulu scolaru din cleru pe Moise Toma, Ioanu Papiu si Simionu Popescu.

b) dintre mireni: Elia Macelariu a obtinutu 43 voturi, Dr. Nicolau Maieru 42, Stefanu Iosifu 42, Ioanu Bechnitz 41, Dr. Iosifu Hodosiu 35, Anania Trombitasiu 11, Dr. D. P. Barcianu 2, Ioanu Codru Dragusianu 1, Dr. Stefanu Pacurariu 1 si Alecsiu Olariu 1 votu; Presidiulu declara de membrii alesi in senatulu scolaru dintre mireni: — pe Elia Macelariu, Dr. N. Popu, Dr. Nicolau Maieru, Stefanu Iosifu, Ioanu Bechnitz, si Dr. Iosifu Hodosiu.

Se ia la scrutiniu si se numera voturile date pentru membrii din senatulu epitropescu, din care resulta ca:

a) din cleru Iosifu Baracu a intr'unutu 41 voturi, Ioanu Hentiesiu 40, Dumitru Cuntianu 38, Ioanu Droc 3, Emilianu Cioranu 2, Simionu Popescu 1 si Nicanoru Fratesiu 1 votu; — dintre cari presidiulu declara de membrii alesi in senatulu epitropescu — pe Iosifu Baracu, Ioanu Hentiesiu si Dumitru Cuntianu.

b) Dintre mireni: Ioanu Nemesiu a intr'unutu 43 voturi, Const. Stezariu 42, Eugen Brote 41, Dr. Ioanu Racuciu 41, Ioanu de Preda 38, Dr. Nicolau Olariu 38, Visarionu Romanu 8, Ioanu Tecóntia 2, Dr. Stefanu Pacurariu 2, Ioanu Bechnitz 1, Jacobu Bologna 1 si Antoniu Bechnitz 1 votu; — dintre cari presidiulu declara de membrii alesi — pe Dr. Ioanu Nemesiu, Const. Stezariu, Eugen Brote, Dr. Ioanu Racuciu, Ioanu de Preda si Dr. Nicolau Olariu.

Dupa acésta se pune la ordinea dilei alegerea unui membru ordinaru salarisatu cá referentu in senatulu scolaru din alesi asesorii. Se face apelu nominalu, respundendu 43 deputati, maiortatea absoluta 22. Facendu-se votare si scrutinanduse voturile resulta ca Dr. Iosifu Hodosiu a intr'unutu 37 voturi. Dr. Nicolau Popu 4, Moise Toma 1 votu si o tiedula alba; — deci presidiulu declara — de alesu membru ordinaru salarisatu cá referentu in senatulu scolaru pre Dr. Iosifu Hodosiu.

Urmésa alegerea membriloru in comisiunea generala. Presidiulu suspinde siedintia pe 10 minute pentru consultare. Redeschidendu-se siedintia presidiulu cu consimtiementulu sinodului propune: — si sinodulu declara de membrii alesi in comisiunea generala din cleru: Ioanu Gall, Nicolau Mihaltianu si Alecsandru Tordosianu, ér' dintre mireni: Partenie Cosma, Dr. D. P. Barcianu, Jacobu Bologna, Diamandi Manole, Avramu Tincu si Anania Trombitasiu.

— In siedinti'a XIII a urmatu continuarea raportului comisiunei finantiere.

Referentulu, deputatulu Anania Trombitasiu, propune la punctulu 3 alu raportului consistoriului cá senatulu epitropescu, ce privesce inprumutulu de 10.000 fl., se se insarcinedie consistoriulu, cá la o eventuala cerere a epitropiei se satisfac fara amanare conclusulu de sub Nr. 109 din anulu 1878, si pe langa obligatiune formala, in care se garantede membrii eforiei pentru siguritatea capitalului si se defiga unu terminu anumitu pentru replatire; sinodulu decide a se sustiné conclusulu de sub Nr. 109 din a. 1878, in legatura cu conclusulu de sub Nr. 125 din a. 1877.

La punctu 5 care tractédia despre cumperarea a doua case in Sibiiu din strad'a spinarea canelului Nr. 25 si 27. Se dá consistoriului indemnitate ceruta pentru aceste case cumperate cu 12.550 fl. si se plenipotentia dia a spesá sumele de lipsa pentru adaptarea loru, avendu a cere, pentru sumele din urma indemnitate dela sinodu.

Raportulu consistoriului cu privire la instreinarea averiloru parohiale din archidiecepsa in timpurile mai vechi. — Se ia spre sciintia. (Va urmá.)

Romania'a.

— (Serbarea nationala din 10 Maiu in Bucuresci.) — Diu'a de ieri a fostu serbatorita intr'unu modu cu multu mai stralucitu de catu se asteptá.

Bucuri'a, sinceritatea, entusiasmulu, cu care poporatiunea din Bucuresci a serbatu indouita serbatóre de ieri, au datu dilei de 10 Maiu o aureola, pe care o va pastrá multu timpu, in memoria acelora cari au serbat'o, si potemu dice, ca n'a fostu omu care se nu fi luat parte la dinsa, ca-ci capital'a intréga erá ieri pe pectóre. Afara de memorabila di in care a sositu in tíera vestea despre capitularea eroului dela Plevna, nu ne mai aducemu a-minte se fi veditu in capital'a nóstra atata entusiasm, atata lume gramadita pe strade in vestminte de serbatóre, cu bucuria pe fetie, atata stralucire in inopodobirea stradeloru principale ale orasiului.

Ne vomu incercá a face o scurta descriere a acestei serbari, céndu in acelasu timpu scuse cetitoriloru nostri déca, in graba cu care facemu acésta, nu vomu gasi coloru destulu de viui pentru cá se corespondu cu realitatea si vomu scapá multe amenunte interesante.

Sarcin'a diaristului in Romani'a e atatu de greu de implinitu, auctoritatile nóstre aréta atatu de putina consideratiune pentru reprezentantii presei, in catu nimeni nu trebuie se se mire, déca descrierea nóstra nu va fi la inaltimea maretiei dile de ieri si déca se va deosebi multu de modulu cum se facu asemenea dari de séma in pres'a straina, careia i-se dá din partea auctoritatiloru totu concursulu si o multime de privilegii, de care nici o data nu se bucura diaristulu romanu.

Déru se lasamu acestu inconvenientu pentru alta data si se ne întorcemu la descrierea nóstra.

In diori de diu'a, salve de tunuri vesteau tutuloru, ca acésta e diu'a in care s'a suitu pe tronulu lui Stefanu si Mihaiu unu stranepotu alu lui Fridericu celu mare, ca acésta e diu'a in care Romani'a, dupa atatea veacuri de umilintia, si-a redobanditu vechia'i marire si neatarenare.

De diminétia chiaru, orasiulu erá in haina de serbatóre si nu numai stradele principale erau inopodobite cu stindarde, ghirlande de flori si covóre scumpe la ferestre, déru veduramu chiaru case si casutie de prin cele mai ascunse suburbii ale capitalei, purtandu vestmentulu de serbatóre si suridendu dilei de 10 Maiu. Multime de ómeni din tóte anghurile orasiului se vedeau inaintandu, grupuri, spre centru, unde avea se fia solemnitatea.

Bulevardulu independintiei din calea Victoriei pana in strad'a Coltiei erá asia dicendu întregu unu arcu de triumfu, ca-ci dela unu capu la altulu ghirlande de frundie de stejaru aterneau pe deasupra, de-a curmezisiulu, prinse la mici distantie, de verfurile unoru prajini. La statu'a lui Mihaiu Eroulu erá loculu destinatulu pentru solemnitate si aranjatu cu multu gustu pentru acestu sfrisitu.

In fatia statuei se facuse o estrada radicata de trei trepte si acoperita cu covóre. La cele patru coltiuri, se inaltiau trofee de arme amestecate cu lance, ale caroru drapele mici produceau, la stralucirea armeloru, celu mai pitorescu efectu.

La verfulu celoru doue trofee din fatia care erau trianghiulare, pe candu cele-lalte doue rotunde, se aflau busturile MM. LL. RR. Domnulu si Dómn'a.

La cele patru coltiuri ale statuei precum si inprejurulu pietei, erau asiediate alte trofee de arme.

In drépta si in sting'a erau asiediate mai multe tunuri Krupp intre doue tunuri de bronzu mai mici, langa care se depusesera gramede de ghiulele.

Ferestrele dela palatulu Universitatii erau inopodobite cu capete gingasie ale sexului frumosu, éru pe balconulu Universitatii se aflá corpulu diplomaticu.

La 11 óre diminétia, elevii scóleloru superióre, secundare si primare din capitala se insiruiru pe bulevardulu Universitatii si tóte se urmara dupa cum prescriá program'a.

La órele 12¼, M. S. R. Domnulu, insotitu de ilustrulu seu frate principele Leopold, ambii purtandu cordonulu Stelei Romaniei si, urmati de statulu maioru, sosira calari dela palatulu domnescu la Bulevardu, unde fura primiti cu innulu nationalu si cu strigate si urari entusiaste. Dinaintea statuei lui Mihaiu-Vitézulu se oprira, descalecara si dupa ce generalulu Cernatu saluta pe M. S. R. Domnitoriulu, inaintara toti spre estrada, spre a'si ocupá locurile prevediute in programa. Inainte de acésta inse, P. S. S. Mitropolitulu Primatu primi pe Domnulu cu Evangelia, pe care M. S. o saruta; éru dupa aceia o saruta A. S. principele Leopold.

Pe estrada se aflau domni ministri, precum si auctoritatile aretate in programa.

Dupa celebrarea Te-Deumului de catre P. S. S. Mitropolitulu Primatu, incongiuratu de inaltulu cleru, M. S. R. Domnulu primi delegatiunile tutuloru corpuriloru de armata din tíera, venite in Bucuresci anume pentru acésta solemnitate si compuse de cate unu oficiar de fia-care gradu, unu sergentu, unu caporalu si unu soldatu din fia-care corpu. Acésta delegatiune, avendu in frunte pe ministrulu de resbelu, d. colonelulu Dabija, oferi Mariei Sale semnulu de omagiu pe care cititorii nostri ilu cunoscu din descrierea ce le-amu facutu-o.

Sabi'a de onóre, despre care e vorba, erá intr'o cuthia de catifea rosia, pe o perina mare totu de catifea si inopodobita cu o cununa de flori.

D. colonelulu Dabija o inmanuá M. Sale, pronuntiandu unu scurtu discursu fórte bine simtitu, la care M. S. response cu multu focu; radicanu sabi'a in susu, multiumi armatei pentru acestu pretiosu daru si dise ca, ori candu trebuintia va cere o va manui in fruntea ostasiloru romani.

Aceste cuvinte fura negresitu primite cu strigate nesfirsite de: Traiesca Carolu I! Traiesca Romani'a!

Dupa pronuntiarea acestoru discursuri, alu caroru tecstu ilu vomu publicá indata ce va apare in „Monitorulu Oficialu“ generalulu Cernatu se apropia de M. S. Domnulu si'i descatarema sabi'a pe care o purtá, éru colonelulu Dabija puse in locu'i sabi'a cea de onóre.

Incepú apoi defilarea scóleloru si trupeloru divisiiloru teritoriale, pe dinaintea A. S. R. Domnitoriului, care stá dinaintea statuei lui Mihaiu Vitézulu. Dupa terminarea defilarii, M. S. incaleca dinpreuna cu ilustrulu

seu frate si óspe si, urmatu de statulu maioru, se întorse la palatu in midiuloculu acelorasi strigate entusiaste care ilu insotiseră la sosire.

La 5 óre s'era a fostu unu mare banchetu la palatu dela Cetroceni, unde peste 500 óspeti, oficiari si soldati, prandira d'imp'neuna cu M. S. Regala la o mésa mare, intinsa in curte. Timpulu, care pe la 3 óre d. a. amenintia a strica tóta serbarea, redevenise placutu si favorisá, de minune acestu banchetu. Dupa mésa oficiarii si soldatii defilara in gradina pe d'inaintea A. S. R. Dómnei, care se aflá in balconu, inconjurata de dómnele si domnisiórele de onóre, si care, din caus'a unei indispositiuni, nu esise ieri de locu din casa.

Iuminatiunea a fostu stralucita. Fara a mai vorbi de stradele principale, vomu sari dreptu in gradin'a Cismegiu, unde a fostu a-s'era, dela órele 8 si pana dupa miediulu-noptii, o adevrata feeria. Intrarea de spre tribunalu erá iluminata cu sticle colorate. Dela acésta intrare si pana la podulu de preste lacu soldati cu facle formau o aleia prin care avea se tréca Domnitorulu. Privelistea cea mai frumósa o avea inse laculu. Juru inprejurulu lacului se aflá o banda de focu, adica lampe mici insirate pe lati de lemnu asiediatu pe tiernu. Pe suprafatia lacului pluteau lunturi inpodobite cu lampi-óne si produceau unu efectu magicu prin reflectarea tutoru acestoru lumini in apa. Pe de-asupra aleiei celei mari erau insirate de-a curmezisiulu multime de lampi-óne venetiane, éru la capetulu acestei aleie erá radicutu pentru M. S. Domnulu si pentru A. S. Principele mostenitoru de Hohenzollern unu pavilionu de flacari.

Acestu pavilionu, radicutu cu 14 trepte, erá intregu inpodobitu cu sticle colorate. Cupol'a erá aurita si avea pe d'asupra coróna domnesca, éru de desuptulu corónai o banda albastra pe care erá scrisu cu litere rosii: „10 Maiu“.

In capetulu opusu alu aleiei se tragea foculu de artificii.

La 8 óre M. S. Domnulu sosi in gradin'a Cismegiu si, insotitu de principele Leopold si de statulu maioru, strabatú pe josu prin multimea care ilu aclamá, pana la pavilionulu care 'i erá destinat, exprimandu la totu pasulu multumiri si laudandu frumsetia iluminatiunii. Pe podulu de preste lacu, de unde erá cea mai frumósa priveliste, M. S. se opri unu momentu si atrase atentiunea ilustrului seu frate asupra acestei Venetii in midiuloculu Bucureloru.

Artificiile, sórele electricu, muzicele militare se intreceau care de care a incantá pe publicu, care inpluse gradin'a cea mare a Cismegiului si unde a petrecutu pana la miediulu noptii.

Serbarea de ieri a fostu mai presusu de tóte asteptarile; manifestatiunea publicului a fostu din cele mai entusiaste si mai sincere: veselie a fostu generala; micu si mare, bogatu si saracu, toti impreuna, amestecati unii printre altii, s'au bucuratu ieri din ánima si voru pastrá cea mai dulce amintire despre acésta di. „Romanulu“.

Unu apelu literariu.

(Urmare si fine.)

14. *Ciocarli'a.* — Care e povestea acestei paseri? — Ce spune poporulu candu canta ea? — Facu Romanii de pe-acolo deosebire între „ciocarlia“ si „ciocarlanu“ séu le tñu pe amendóue de una si aceeasi pasere, cá barbatu si femeia? Pe la noi d. e. alta pasere e „ciocarli'a“ si alta „ciocarlanulu“. — Ce prevestesce ciocarlanulu candu striga? — Ce mai credu Romanii despre ciocarlanu si ciocarlia?

15. *Mierl'a.* — Care e poveste mierlei? — Ce cantece vi-su cunoscute despre mierla? — Ce mai crede si spune poporulu despre dens'a?

16. *Pupaz'a.* — Care e povestea acestei paseri? — Ce-a mancatu pupaz'a, dupa credinti'a poporului, dintru inceputu, si ce mananca ea acuma? — Din ce-si face ea cuibulu? — Ce prevestesce ea ómeniloru candu canta? — Pe cine poreclescu Romanii „pupaza“ si din ce cauza i poreclescu asia? — Ce legatura e între pupaza si Armeni, dupa credinti'a poporului? — Ce spunu Romanii, cá credu Armenii despre dens'a? — Cum se numesce barbatusiulu ei? — Sunt si plante numite „pupaza“? care sunt acele? — Ce mai spune poporulu despre dens'a?

17. *Privighitóra.* — Care e povestea acestei paseri? — De ce se numesce „privighitóra“? — Ce legaturu a avutu ea cu Cuculu? — Care e canteceulu ei? — Ce spune ea candu canta? — Cum talcuescu Romanii canteceulu ei? — De ce canta ea numai sér'a si desudemini'ti'a? — Ce mai scie poporulu despre dens'a?

18. *Lebed'a.* — Care e povestea lebedei? — Si ce mai spunu romanii despre dens'a?

19. *Rati'a.* — Care e povestea retiei? — De ce lécuri si farmece e bunu capulu ei? de ce untur'a si carnea? — De ce merge ea cá si candu ar fi desielata? — Cum se numescu ratiela dupa faptur'a si colórea penelor? — Câte feluri de ratie cunósce poporulu dupa nume? — Ce datine si credintie au romancele candu punu ratiela se clocéscu? — Si ce mai scie poporulu atátu despre ratiela cele de casa, cátu si cele selbatiche?

20. *Prepeliti'a.* — Care e povestea prepelitiiei? — De ce-i este cód'a scurta? — Ce prevestesce ea candu canta? — In ce feliu de legaturu a statu ea cu *Cristelulu*? — Si ce mai scie poporulu despre dens'a?

21. *Ciocanitórea.* — Care e povestea ciocanitórei? — Câte ciocanitori cunósce poporulu dupa nume? — De ce ciocanesce ea si-si cauta mancarea mai multu numai pe pomi si arbori? — Ce mai crede poporulu despre dens'a?

22. *Porumbulu séu hulubulu.* — Care e povestea acestuia? — Cum ilu numesce poporulu dupa colórea penelor? — Spre ce feliu de lécuri se întrebuintiédia porumbii? — Si ce mai spune poporulu despre densii?

23. *Paunulu.* — Care e povestea acestei paseri? — La ce feliu de descantece si farmece séu vraji se întrebuintiédia? — Ce mai facu Romanii cu penele cele de paunu? — Ce crede poporulu, candu striga paunulu? — Ce datine si credintie mai are poporulu despre paunu?

24. *Gáscele séu Gánscele.* — Care e povestea acestora? — Cum se numescu ele de poporu dupa faptur'a si colórea penelor, precum si dupa alte semne? — La ce lécuri e buna untur'a de gásca? — La ce se întrebuintiédia gatlanulu de gásca? — Cum vindeca Romancele gáscele si bobociei ce au „cobe“ (unu feliu de bóla de limba)? — Ce datine si credintie au candu le punu se elocéscu? — Cum alegu óuele ce le punu sub cloasca? — Ce datine si credintie au candu scotu bobociei la pascutu? — Si ce alt'a mai crede poporulu despre gásce?

25. *Uliulu.* — Care e povestea si traditiunea uliului? — Ce prevestesce elu candu striga? — Câte feluri de uli cunósce poporulu dupa nume? cum i numesce in deosebi? — Si ce mai scie poporulu despre uli?

Despre *paserile*, ce urmédia de-aice inainte, avendu numai fórté pucine datine si credintie, pana acuma adunate, ér' pe unele dintre ele cunoscéndu-le numai dupa nume, rogu pe on. domni, cari voru binevoí a me ajútá, se-si pue singuri întrebările si se le raspunda, scriindu cu de-amaruntulu si cátu mai pe largu atátu legendele, cátu si datinele si credintiele Romaniloru despre densele.

26. *Culicii.* — 27. *Pajur'a.* — 28. *Cristelulu.* — 29. *Berbecelulu.* — 30. *Graurulu.* — 31. *Ceucile séu stancele.* — 32. *Gaiti'a.* — 33. *Curcele.* — 34. *Picele, Gotcele séu Pantarcele.* — 35. *Dobriti'a.* — 36. *Vulturulu séu Vultanulu.* — 37. *Buh'a, buhn'a, buhni'ti'a séu bufniti'a.* — 38. *Huhurezulu.* — 39. *Pescariulu séu Pescerelulu.* — 40. *Sitariulu.* — 41. *Buhaiulu de balta.* — 42. *Gainusi'a.* — 43. *Dumbravénc'a, dumbraviór'a séu Corabatic'a.* — 44. *Dropi'a.* — 45. *Ierunc'a.* — 46. *Pitulicele.* — 47. *Sticletiuulu.* — 48. *Prescurile.* — 49. *Sfrancioculu.* — 50. *Petrosielulu.* — 51. *Sfredelusiulu.* — 52. *Cinteziouulu.* — 53. *Pitigoiulu.* — 54. *Prigorii.* — 55. *Ghionói'a.* — 56. *Lostunulu séu lastunulu.* — 57. *Paturnichi'a.* — 58. *Gruulu-grui.* — 59. *Simtivér'a.* — 60. *Cotorobatur'a.* — 61. *Sgriptioróic'a.*

Aceste sunt *paserile*, despre cari dorescu eu cá on. domni, cari convinu mai adeseori cu poporulu, se-mi scria cátu de multe legende si traditiuni, datine si credintie, dupa întrebările de mai sus, notandu totuodata ori ce sate, munti, déluri etc. ómeni, plante, vite etc. cari se numescu séu se poreclescu dupa numele vre uneia din aceste paseri.

Asemenea asiu dorí, si-i rogu chiaru din tóta ánim'a, cá on. domni se-mi descopere si alte nume de paseri, dupa cum le numesce poporulu, cari nu sunt insirate aci. Acésta descoperire, inpartasindu-mi-se si mie, ar contribui fórté multu la nomenclatur'a paseriloru.

Mai departe sunt rugati on. domni, cari voru binevoí a-mi scrie si a-mi tramite cáte una alta asupra acestoru paseri, cá se nu adaoga nimica dela sine cá legenda, datina, credintia si poesia, ci simplu numai ceea ce crede si spune poporulu. Ceea ce inse voru trebui se scria si din partea dsale, va fi numai esplicarea si întrebuintiarea proverbeloru, nomenclatur'a latina séu germana a plantelor, si altele de-aseemenea, cari nu cadu in sfer'a legendelor, datineloru si-a credintieloru etc.

Tóte legendele, datinele si credintiele etc. asiu dorí se fia cátu mai bine, mai pe largu si mai corectu scrisu . . .

Cei *cinci* domni dintai, cari imi voru raspunde mai bine la întrebările de mai sus, cari imi voru tramite mai multe legende, datine, credintie, proverbe, poesii etc. etc. referetóre la fia-care din *paserile* insirate mai sus, voru primí cá semnu de recunoscintia si multumita din parte-mi cáte unu esemplaru din a) „Baladele“, -- b) „Doinele si horele“, -- c) „Traditiunile“ poporale romane, adunate si edate de subsemnatulu, si d) „Martir'a ánimel“, drama de Constantia Dunca; -- éra celorlalti domni le voi multumí in diare, unde li se va publicá totuodata si numele.

Respunsurile, multe séu pucine, cáte se voru poté, dinpreuna cu indicarea satului, districtului séu comitatului si a tierii, unde s'au adunatu aceste, sunt a se tramite subsemnatului celu multu pana la finea lui Augustu anulu curinte. S. Fl. Marianu, preotu in Sereth (Bucovin'a).

Bibliografia.

— (Notitie literariu-istorice despre Michaiu Eroulu.) Multe sunt scrierile esite in diverse limbi despre Michaiu, renumitulu Domnu alu Munteniei dela violent'a si tragic'a lui mórté de pre campulu Turdei prin asasinii lui Basta, pana acum in dilele nóstre; au fostu inse rari acei ómeni gloriosi din istoria, asupr'a carora mai virtosu scriitorii din patria se se fia aruncatu cu atata ura si urgia cá asupra lui Michaiu asia, in cátu cele mai multe istorii si biografii ale lui sunt mai multu numai polemii, certe miserabili, dictate de cea mai cumplita ura nationale. Au trebuitu se se deschida odata archivele secrete ale statului si ale dinastiei Habsburg din dilele imperatului Rudolfu II., pentru cá se ésa la lumina documentele autentice, ilustratóre in acea intunecime si infruntatóre a neadeverului. Intre altii, acelea archive le au deschisu si fericitulu in Domnulu Eudoxiu E. Hormuzache.

D. W. St. Teutschländer, sasu transilvanu fostu profesoru, dela 1868 parochu ev. in Bucuresci, folosinduse pe langa scriitorii vechi de istori'a lui N. Balcescu si de documentele din colectiunea Hormuzache, publica tocma acuma in limb'a germana, pentru publiculu neromanu: „Michael der Tapfere“ ein Zeit- und Characterbild aus der Geschichte Rumániens. Wien 1879. Aparitiunea acestui opu a fostu anuntiatu si in diariulu nostru.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 29 Maiu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.50 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.30 1/2 „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.60 „
Sovereigns englesi	„	12. — „
Lira turcésca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

26 Maiu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	101. — b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	104. — „
Obligatiune de imprumutu dominiile din 1871 cu 8%	„	102. 3/4 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	98. — „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	91. 1/4 „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	101. 1/4 „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	175. — „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	31.80 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	87.50 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	190. — „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	72. — „

Nr. 1423 — 1879.

(73) 2—3

Escriere de Concursu.

Pentru postulu de medicu archidiecesanu in Blasiu, devenitu vacante, prin acésta se escrie concursu.

I. Emolumentele inpreunate cu acestu postu sunt:

- 1) In bani parati 800 fl. v. a.
- 2) Cuartiru liberu cu gradina de legume.

II. Servitiile de prestatu sunt:

- 1) Curarea gratuita a întregii junime studióse dela tóte institutetele de invetiamentu din Blasiu.
- 2) Curarea gratuita a contributoriloru la salariulu medicale, precum si a domesticiloru aceluora.
- 3) Teologiloru seminariali din locu a li tiené prelegeri din medicin'a pastorale practica celu pucinu doue óre pre septamana.

Doritorii de a ocupá acestu postu au de a substerne Ordinariatului metropolitanu gr.-cath. din Blasiu concursurile lorú pana in **31/19 Iuliu** a. c. instruite cu documente valide:

- 1) Despre portarea morale nepetata,
- 2) cá e Doctoru de medicina si magistru de chirurgi'a etc.
- 3) despre anii de praeca de pána aci, precum si cá unde au practisatu?
- 4) se produca baptismale, si
- 5) cá sunt gr.-catholici de religiune, si romani de nationalitate.

Blasiu din siedinti'a consistoriului metropolitanu gr.-cath. de Alb'a-Iuli'a tñuta in 20 Maiu 1879.

Ioanu,
metropolitu.

Nr. 57 — 1879.

(74) 2—3

Concursu.

Pentru optu (8) tineri romani, cari voiescu a invetiá vre-una din urmatórele meserii: rotaria, dulgheria, feraria, cojocaria, mesaria, cismaria, palararia, curelaria séu sielaria se deschide prin acésta concursu la unu ajutoriu pentru fiacare de cáte 25 fl. pe anu.

Suplicele au se fia instruite cu urmatórele documente:

1. Carte de botezu din care se fia evidentu, ca concurentele e de nascere romanu si ca are celu pucinu etatea de 14 ani;
2. Atestatu scolastecu, ca are celu pucinu cunoscintiele ce se predau in scólele primarie din Austro-Ungari'a si se cunósca si o alta limba usitata in tíera, precum germana séu magiara.
3. Reversu dela parinti séu tutori, ca voru lasá pe fiii lorú se invetie meseri'a la care se aplica pana candu voru esi calfe séu sodali cu atestatu in regula.
4. Unu esemplariu din contractulu ce parintele séu tutorele suplicantelui va incheiá cu maistrulu la care invetiacelelu intra la meseri'a ce si-a alesu-o. Suplicele astfelu instruite, sunt a se inaintá subsemnatului Comitetu pana in **31 Iuliu** a. c. st. n. Sibiiu, 10 Maiu 1879.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de maschine agricole (69) 6—20 se recomanda prin specialitatiile lorú, renumite prin esecutarea lorú fórté solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschinele lorú de treieratu de mana si cu verteju dela 1 pana la 8 poteri de cai séu boi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciururi pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobotu etc. etc.

Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco.

Tipariulu lui W. Kraß in Prag'a